

Stručni rad

NASTANAK I LIJEČENJE OZLJEDA POKRETAČA TIJELA KOD DJECE

Neven Ivetić, prof. tjelesnog odgoja

2. OSNOVNA ŠKOLA SLOVENSKA BISTRICA

Sažetak

Članak s naslovom *Nastanak i ozljede pokretača tijela kod djece* napisao sam s namjerom da u njemu predstavim potencijalne ozljede do kojih može doći tijekom treninga, sata tjelesnog odgoja u školi, igre u domaćem dvorištu ili zbog nepravilnog pokreta. Najviše ozljeda pokretača tijela, među koje spadaju kosti i mišići našeg tijela, nastane upravo tijekom tjelesne/sportske aktivnosti. Za te ozljede kod djece karakteristično je da dosta brže zacjeljuju nego kod odraslih, bilo zbog veće elastičnosti mišića, bilo zbog čvršćih i otpornijih kostiju. Za većinu ozljeda pokretača tijela kod djece nije potreban operativni zahvat, čak ni posjete fizioterapeuta nisu potrebne. U većini slučajeva dovoljno je mirovanje i lakše vježbe koji doprinose bržem vraćanju u prvobitno stanje kosti odn. mišića. Prilikom nastanka potencijalnih ozljeda moraju prije svega pedagoški radnici imati dovoljno znanja što učiniti, a kasnije roditelji kako djetetu pomoći i podsticati ga da je rehabilitacija što brža i što uspješnija. U članku ćete se upoznati s time što je skelet, do kakvih ozljeda može doći i kako te ozljede liječiti.

Ključne riječi: skelet, ozljede, lomovi, iščašenja, uganuća, rehabilitacija

1. Uvod

Općenito pokretače tijela uvrštavamo u organski sustav koji se sastoji od pasivnog i aktivnog dijela.

Pasivni dio pokretača tijela je kostur ili skelet, koji se sastoji od 208 kostiju među kojima imamo pokretne (zglobovi) i nepokretne spojeve. Skelet daje potporu mišićima i ostalim mekim dijelovima tijela, stvara krvne stanice, štiti živčani sustav, osjetila i unutarnje organe te zajedno s mišićima omogućava kretanje.

Aktivni dio pokretača tijela predstavljaju mišići kojih imamo oko 600. Razlikujemo tri tipa mišića: skeletne mišiće, mišiće unutarnjih organa i srčani mišić. Uloga mišića je da sa skeletom omogućavanju kretanje, daju potporu, pokreću krv i limfu u tijelu, omogućavaju disanje i daju potporu unutarnjim organima.

Tijekom razvoja kod djece može doći do brojnih oboljenja i oštećenja prije svega središnjeg živčanog sustava, u koji spadaju mozak i kralježnica, i ta oboljenja prouzrokuju smetnje u kretanju. A prilikom izvođenja kompleksnijih ili samo jednostavnijih kretnji može doći do pogrešnog izvođenja i time do mnogih oštećenja pokretača tijela.

Liječenje tih ozljeda i po učinkovitosti i po vremenu ovisi o pojedincu (prije svega starosti). U članku sam se usredotočio na nastanak ozljeda pokretača tijela kod djece i na liječenje istih.

2. Ozljede kostiju i zglobova kod djece i njihovo liječenje

2.1 Ozljede glave

U najgorim slučajevima posljedice **ozljeda glave** su invalidnost ili čak smrt. U slučaju kada se radi o »lakšim« ozljedama kao što je blaga traumatska ozljeda odn. potres mozga, koji se kod djece najčešće dogodi prilikom sportskih aktivnosti (rolanje, biciklizam, skijanje...), može doći samo do glavobolje, smetnji u pamćenju, emocijama i sl. Dijete se postepeno počne ponovno baviti sportskim aktivnostima, najprije vrlo niskom intenzivnošću, kasnije je postepeno povećavamo, a prije svega je važno da igra misaone igre kao što je pamćenje, naime te mu pomažu u oporavku, važno je da dovoljno spava i da se ne napreže.

Slika 1.: Potres mozga

2.2 Lom

Prilikom **loma** ruke, noge... dijete ide na rendgensko slikanje da bi na osnovi rendgenskih slika mogli preciznije definirati lom i poduzeti odgovarajuće mjere. Daljnji način liječenja ovisi o vrsti i mjestu loma i oštećenju ostalih struktura. Da bi lom zacijelio važno je da mjesto loma tretiramo u pravilnom položaju, zato lomove poravnamo i imobiliziramo.

Osobito prilikom loma ruke je važno da imobilizacija nije preduga i da dijete odmah nakon skidanja gipsa počne s razgibavanjem. Kod djece se lomovi liječe 9 tjedana, dok kod odraslih cijeljenje može trajati od 3 do 6 mjeseci. Kada lom noge zacijeli važno je da dijete izbjegava skakanje, trčanje, penjanje i prebrz početak treniranja ili sudjelovanja u tjelesnom odgoju. Većini djece nakon skidanja gipsa nije potrebna fizioterapija, preporuča se samo da dva puta dnevno izvodi odgovarajuće vježbe za stabilnost gležnja i koljena. Vježbama dijete povećava aktivaciju mišića, poboljšava međumišićnu koordinaciju, ravnotežu i držanje, svjesnost tijela u prostoru i smanjuje mogućnost ponovne ozljede. Važno je da počne s jednostavnijim, manje zahtjevnim vježbama i postepeno povećava broj ponavljanja i brzinu izvođenja.

Par prikladnih vježbi za rehabilitaciju: stajanje na jednoj nozi, koju možemo otežati rekvizitom (lopta), ispadni koraci, most i hodanje u mostu, čučnjevi i podizanje na prste.

Na brzinu i učinkovitost rehabilitacije utječe ozbiljnost loma (ako su oštećeni i živci, tetive, traje duže) i sama suradnja djeteta i roditelja u njoj.

Slika 2.: Suradnja roditelja i djeteta u rehabilitaciji

2.3 Iščašenja

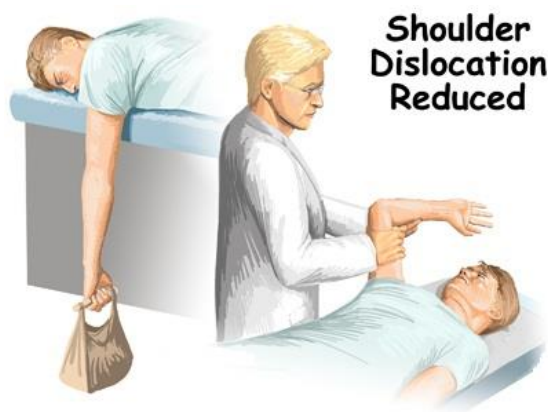
Iščašenja su kod djece češća nego kod odraslih, jer je veća elastičnost mekih tkiva i mišića. Vrlo česta su iščašenja ramena, prilikom kojih se odlučujemo za fizioterapiju, operaciju ili samo mirovanje. Način rehabilitacije ovisi prije svega o

starosti, obuhvaća oštećenja u zglobu i je li se iščašenje ponovilo više puta. Kada se postigne normalna pozicija ramena važno je da dijete rame može ponovno micati bez bolova. Rehabilitacija je podijeljena na tri ključne faze, i to:

Prva faza nastupi odmah kada rame pređe u pravilan položaj. Važno je da dijete do 6 tjedana nosi mobilizacijsku udlagu koja pomaže održavanje ramena u pravom položaju. Bol je još uvijek prisutna i djetetu je možemo ublažiti hladnim oblozima. Dijete izvodi vježbe koje doprinose oporavku, i to: spora fleksija ruke, pritom si pomaže zdravom rukom, abdukcija ozlijeđene ruke, vježbu izvodi polako i pomaže si zdravom rukom te izvodi laganu rotaciju zapešća ozlijeđene ruke pomoću zdrave ruke.

U drugoj fazi oporavka dijete se trudi postići veće pomake i vratiti mišićnu snagu. Vježbe druge faze izvodi tri puta dnevno po 10 ponavljanja. Prva vježba nalaže da dijete šakom pritišće u zid, kod druge vježbe se leđima nasloni na zid i pritišće lakat u zid. Nakon toga se postavi bočno uz zid i rukom, koju drži pod kutom od 90 stupnjeva, lagano pritišće u zid. Kod sljedeće vježbe djetetu pod ruku, koju još uvijek drži pod kutom od 90 stupnjeva, stavimo smotani ručnik ili manji jastuk, koji dijete pritišće prema sebi.

Izvodi i vježbe za mobilizaciju ramena, i to tako da s obje ruke podiže palicu iznad glave, a kod sljedeće vježbe ruke ima iza tijela i palicu s obje ruke odmiče od leđa. U trećoj fazi dijete izvodi sve pokrete ramena. Treća faza se izvodi pod nadzorom fizioterapeuta. Dijete izvodi unutarnju i vanjsku rotaciju ruke do kuta od 90 stupnjeva i sklekove. Brzina i učinkovitosti rehabilitacije ovisi kako o suradnji djece i roditelja tako i o ozbiljnosti ozljede.

Slika 3.: Rehabilitacija nakon iščašenja ramena

2.4 Uganuća

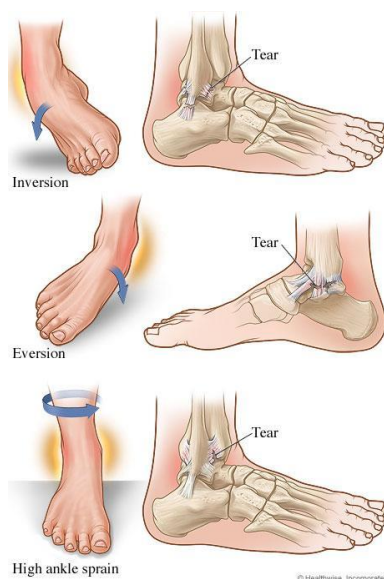
Česte ozljede kod djece također su **uganuća**, posebno uganuća gležnja zbog iznenadnog nezgodnog koraka noge prilikom hodanja, trčanja. Pritom dijete izgubi ravnotežu i osjeti bol koja, posebno kod djece, brzo nestane i dijete nastavi s igrom. Nakon nekog vremena pojavi se oteklina, crvenilo i bol.

Poznajemo 3 različite skupine uganuća gležnja, i to lateralna, medijalna i visoka uganuća. Najčešća su lateralna uganuća koja prouzrokuju bol na vanjskoj strani gležnja. Kod medijalnih uganuća osjetimo bol na unutarnjoj strani gležnja i predstavljaju ozljede tetiva ili ligamenata. Visoka uganuća se pojavljuju rjeđe i istovremeno s lateralnim ili medijalnim uganućem.

Obzirom da uganuće i lom teško razlikujemo, dijete najprije pošalju na rendgensko slikanje. Uganuća kod djece liječimo prije svega mirovanjem i odgovarajućom rehabilitacijom. Do uganuća obično dođe prilikom hoda, prilikom kojeg ligamente gležnja postavljamo pod veću napetost, izgubimo ravnotežu i nestabilan zglob naše stopalo okrene prema unutra, dok težina tijela gležanj pritišće prema vani. Pritom se vanjski ligamenti istegnu i dođe do lateralnog uganuća. A ako se stopalo okrene prema vani, ošteti unutarnje ligamente i dođe do medijalnog uganuća.

Visoko uganuće se obično pojavi u kombinaciji s lateralnim ili medijalnim uganućem. Kod visokog uganuća ligamenti se priključe na goljeničnu kost odmah

iznad gležnja i stopalo je pritom potisnuto prema gore ili je noga prisilno okrenuta dok čvrsto miruje na zemlji. Visoko uganuće je teža ozljeda, zato zahtijeva duži oporavak.

Slika 4.: Vrste uganuća

Kod djece je prije svega važno da ih u slučaju sumnje na uganuće odmah pošaljemo na rendgensko slikanje, jer može doći do ozljede epifizne hrskavice i to uzrokuje negativan utjecaj na rast kostiju. Liječnik za pregled može koristiti i ultrazvuk kao direktni uvid u zglob tijekom njegovog djelovanja ili magnetnu rezonanciju koju napravi kada nestane početna oteklina i ta pokaže potencijalne ozljede hrskavice.

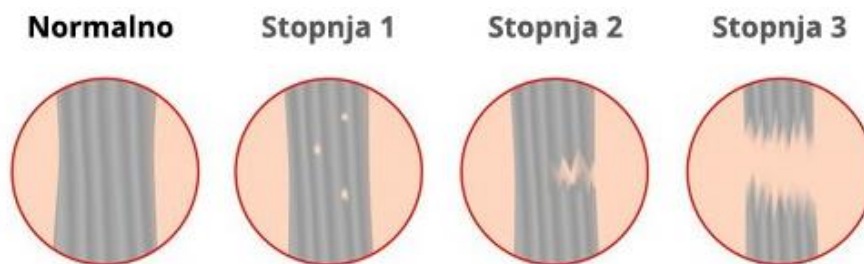
Razlikujemo tri stupnja uganuća gležnja, i to:

1. stupanj prilikom kojeg su ligamenti blago ozlijeđeni ili samo istegnuti, manja oteklina, bol se pojavi samo prilikom pomaka, hodanje je još uvijek moguće jer je gležanj stabilan.

2. stupanj prilikom koje su ligamenti ozlijeđeni, ali ne potpuno rastrgani. Prisutna je oteklina, modrica i bol koja je još veća prilikom hodanja. Gležanj je stabilan, ali bolan na dodir.

3. stupanj prilikom kojeg su ligamenti potpuno rastrgani, prisutna je jaka bol i gležanj nije stabilan. Hodanje nije moguće i kretanje prouzrokuje bolove.

Slika 5.: Stupnjevi uganuća gležnja

Prvi par dana dijete mora izbjegavati tople kupke ili masiranje gležnja, jer time ubrzavamo protok krvi i time oteklinu. Kada oteklina nestane dijete izvodi vježbe i time ojača stabilnost gležnja da tijekom tjelesnih/sportskih aktivnosti ne dođe do ponovnog uganuća.

Dijete za početak polako kruži stopalom i izvodi vježbe rastezanja kao što su lagano istezanje noge dok ne osjeti pritisak u listovima, uvija stopalo prema dole ili prema gore te prema vani, podiže se na prste i radi polovični čučanj okrenut leđima uz zid.

Nastavlja s vježbama za snagu, stopalo zakači uz kauč i zateže ga prema gore i prema vani te prema dole i prema unutra. Gornjim dijelom pritišće u kauč. Za stabilizaciju na ozlijeđenoj nozi stoji, a drugu drži u zraku.

Raztezne vaje pri zvinu gležnja

Slika 6.: Vježbe za rehabilitaciju nakon uganuća gležnja

Uspješnost i brzina rehabilitacije kod uganuća je isto kao i kod ostalih ozljeda kostiju i zglobova ovisna o suradnji djeteta, roditelja i o ozbiljnosti ozljede (kod visokih uganuća potrebno je duže rehabilitacijsko vrijeme).

3. Zaključak

Ozljede kod djece su dio njihovog odrastanja. Kao učitelji se moramo pobrinuti da omogućimo vježbanje u sigurnom okruženju i da proces učenja nije uzrok ozljeda zbog površnog planiranja vježbi ili izvođenja vježbi u okruženju gdje postoji opasnost od ozljeda. Vježbe je potrebno također planirati sistematično i promišljeno, sukladno sposobnosti djece. U slučaju ozljede važno je da reagiramo mirno i profesionalno.

4. Popis literature

- [1.]Ozljede kostiju i zglobova - PRVA POMOĆ: PRIRUČNIK S PRAKTIČNIM PRIMJERIMA, doc.dr. Uroš G. Ahčan, dr. med., Crveni Križ Slovenije, 2006. Ministarstvo rada, obitelji i socijalne politike. Izvor podataka: http://www.prva-pomoc.mddsz.gov.si/indexa537.html?sv_path=9590
- [2.]Kostur i zglobovi (Cvetko, E.) Izvor podataka: <http://m.mf.uni-lj.si/media-library/2016/10/eaba34ebdd382c45c8df77fb0cfb6ecd.pdf>
- [3.]Rehabilitacija (Artros). Izvor podataka <https://artrosortopedija.wordpress.com/rehabilitacija/>
- [4.]Rehabilitation after shoulder dislocation (Vines, A.) Izvor podataka: [https://www.nhs.uk/Conditions/dislocated-shoulder/Documents/100419shoulder\[1\].pdf](https://www.nhs.uk/Conditions/dislocated-shoulder/Documents/100419shoulder[1].pdf)
- [5.]Lomovi. Izvor podataka <http://www.kirurgijaroke.si/poskodbe/zlomi/>